

MAREȘALII ROMÂNIEI

- expoziție -

Maria Martinescu

Cuvinte cheie: expoziție, mareșal, baston, carte, segment, medalie, ctitor, pisanie, foișor, primar.

Keywords: exhibition, marshal, marshal's truncheon, marshal's book, segment, medal, church founder, rotive in the church porch, harbour, mayor.

Abstract:

Romania's Marshals exhibition is the part of Honour the Marshal cultural project and it presents as follows: king Ferdinand I, Alexandru Averescu, Constantin Prezan, King Alexandru I of Yougoslavia, King Carol II, king Mihai and Ion Antonescu, Romania's marshals.

Motto:

*Uitarea nu va putea niciodată șterge numele aceluia
a cărui amintire trăiește în sufletul unui popor.*
(Regina Maria)

În intervalul august-septembrie 2011, sala *Arta* a Muzeului Județean Ștefan cel Mare Vaslui a găzduit expoziția foto-documentară *Mareșalii României*, organizată pe baze științifice și muzeotehnice cu Complexul Național Muzeal *Moldova* Iași, Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vaslui și colecționarul particular Gheorghe Vasiliu din Bârlad. Expoziția face parte din proiectul cultural *Onor la mareșal*, aflat la a XIX-a ediție. Proiectul a fost început în anul 1993, în una vizitei făcute de nepoata mareșalului Constantin Prezan, Olga Macarie, la Muzeul Județean din Vaslui. Invitației organizatorilor au răspuns oficialitățile locale, colegi de la diferite instituții din oraș, profesori, elevi și mulți alți iubitori de istorie. Cuvântul de deschidere a fost rostit de directorul Muzeului Județean Vaslui, Laurențiu Chiriac. Organizatorii expoziției sunt muzeografi Maria Martinescu, Oana Rusu și Mihai Șelaru. După prezentarea expoziției, organizatorii au invitat publicul să o viziteze, ineditul ei fiind dat de o parte din obiectele și materialul documentar expus pe bază de colecții: muzeu, arhivă și colecții particulare.

Tematica expoziției are la bază trei segmente:

1. mareșalii în fotografii și documente;
2. mareșalii în medalistică;
3. mareșalii în literatura de specialitate.

Expoziția prezintă la început fotografiile celor șapte mareșali, care și-au câștigat prin victoriile obținute pe câmpul de luptă un loc important în istoria românilor: Ferdinand, Alexandru Averescu, Constantin Prezan, Carol al II-lea, regele Mihai și Ion Antonescu, Alexandru al Iugoslaviei. Marele istoric N. Iorga, elogiază faptele de vitejie ale eroilor, precum și recunoștința poporului prin următoarele cuvinte: *fără a uita pe nimeni, de la general până la ultimul oștaș, omagiul*

recunoștinței noastre să se îndrepte azi către poporul întreg, de oriunde și din toate veacurile, martir sau erou.

Gradul de mareșal a apărut pentru prima dată în Franța, în timpul domniei regelui Filip August și desemnează cel mai înalt grad și ultimul în ierarhia militară. În istoria României, termenul apare pentru prima dată la 1 decembrie 1918, când regele Ferdinand devine mareșal în calitatea sa de comandant al armatei române prin citirea cărții de mareșal de către generalul Eremia Grigorescu. Cu această ocazie el a adresat regelui următoarele cuvinte: *vi se cuvine și dumneavoastră, celor care ați comandat armata în război, să fiți înălțați la rangul de mareșal.* Cele două simboluri ale gradului de mareșal erau cartea și bastonul de mareșal, ultimul fiind pictat de Costin Petrescu.

După data de 1 decembrie 1918, când a devenit mareșal, Ferdinand a fost de acord ca acest grad să fie acordat și generalilor de corp de armată care contribuieră la obținerea victoriei în primul război mondial. Regele se referea la generalii Alexandru Averescu (a demisionat din armată în 1918 și a intrat în politică), Constantin Prezan (a trecut în rezervă și s-a retras din viața publică) și Eremia Grigorescu (decedat în 1919). Ideea a fost reluată în 1930 de regele Carol al II-lea. În luna iunie cele două camere ale Parlamentului au votat instituirea demnității de mareșal, grad onorific, ce se acorda conducătorilor armatei, în special generalilor cu gradul de *general de corp de armată*, ce conduceau cu succes operațiunile militare. În anul 1930, regele Carol al II-lea a investit cu noua demnitate pe generalii: Alexandru Averescu, Constantin Prezan și pe regele Alexandru al Iugoslaviei. La 14 iunie 1938, Carol al II-lea a fost investit cu gradul de mareșal, iar pe 10 mai 1941, generalul Ion Antonescu, pentru a accede la gradul de mareșal îl investește cu acest grad pe regele Mihai. În august 1941, generalul Ion Antonescu este ridicat la gradul de mareșal, pentru serviciile aduse țării în timp de război. Prin Legea 14/28 decembrie 1972 se menționa că demnitatea de mareșal este cea mai înaltă funcție militară și nu are limită de vârstă pentru a fi acordată, în timp ce Legea 80/11 iulie 1995, privind statutul cadrelor militare stabilea acordarea titlului de mareșal numai acelor militari cu merite excepționale.

La investire mareșalii primeau cele două însemne: cartea și bastonul, iar până în prezent s-au păstrat doar cartea de mareșal a lui Constantin Prezan și bastonul lui Alexandru Averescu. Cele două însemne sunt păstrate la Muzeul Național *Regele Ferdinand I* din București și au fost comandate special la Paris.

Dedicată mareșalilor, expoziția din sala *Arta* cuprinde documente și obiecte de mare valoare istorică și simbolică. de la muzeele organizatoare: brevete militare, fotografii cu primul război mondial, cu generalul Eremia Grigorescu, o carte ilustrată despre primul război mondial, un album cu fotografii de la Mărășești, obiecte ce fac parte din echipamentul și armamentul militar al vremii (caschete, epoleți, leduncă, săbii, puști, pistoale, grenade, obuze), mantia ordinului cavalerilor *Mihai Viteazul*, replică după ce a mareșalului Constantin Prezan. Medalii comemorative, ce aparțin muzeelor din Iași și Vaslui, amintesc de mareșalii Averescu și Prezan.

Pentru ambientarea expoziției au fost folosite harta României din perioada 1916-1918, cea a României Mari din 1938, cărți: ce fac referire la evenimentele prezentate în expoziție: *Războiul cel Mare* (1914-1918), autori maiorii Găvănescu și Manolecu, *Cartea războiului din 1877 și a primului Război mondial*, tipărită de

Ministerul de Război. Cea mai importantă publicație expusă *Notițele zilnice din războiul din 1916-1918* aparține generalului Alexandru Averescu. De asemenea, au fost prezentate publicului tabloul în acuarelă a lui M. Vulpescu pictat la Paris în 1917; dosarele de la Ministerul de Război (prezintă convorbirea lui Constantin Prezan cu prim. Hugues) și documente de arhivă, ce fac referire la perioada petrecută de Constantin Prezan la Schinetea.

Fiecare mareșal este prezentat printr-o mică biografie și fotografie, în timp ce segmentele celor trei regi, Ferdinand, Carol al II-lea și Mihai, conțin și steagurile României din perioadele respective. Pe fiecare steag se poate observa cifra regal. Un loc aparte în expoziție ocupă mareșalii Constantin Prezan și Ion Antonescu. După ce a ieșit la pensie, mareșalul Prezan s-a retras la Schinetea, Dumești, județul Vaslui unde a locuit până la sfârșitul vieții. Prezan a cumpărat moșia de la Schinetea în anul 1897 de la avocatul ieșean Constantin Livaditi și a construit aici un conac, unde se retrage după terminarea primului război mondial. În expoziție, conacul de la Schinetea este prezentat prin fotografiile realizate la exterior și interior, în care apar și mareșalul și soția sa Olga.

Legăți sufletește de vasluienii și de moșia Schinetea în mod special, mareșalul și soția sa au căutat să îmbunătățească viața locuitorilor de pe moșie. În acest scop, generozitatea lor s-a extins în domeniul învățământului prin construirea unei școli la Schinetea, ce a purtat numele *Mareșal Olga Prezan*. S-au preocupat și de îmbunătățirea căilor de comunicații, prin construirea unui pod de lemn în localitate, dar și de reînființarea schitului de la Mălinești în 1929, schit ce fusese desființat prin secularizarea averilor mănăstirești în anul 1864. În onoarea mareșalului a fost înființată gara din satul Băcești, în anul 1926 și i s-a pus la dispoziție un tren personal pentru a ajunge mai ușor la Schinetea. Astăzi gara din Băcești se numește *Constantin Prezan*.

Pentru meritele sale militare, în anul 1923 a fost numit comandant al Regimentului VII Racova 25, iar Cercul Militar al Garnizoanei Vaslui a primit la inaugurare sa, în anul 1935 denumirea *Mareșal Constantin Prezan*.

Segmentul expozițional dedicat lui Constantin Prezan, cuprinde și obiecte personale, donate Muzeului Județean Vaslui de către nepoata acestuia, Olga Macarie. Au fost expuse: un binoclu, diapozitive, un mic dicționar Larousse, un ceas, două sticlute de parfum, o carte cu mersul trenurilor. Segmentul expozițional dedicat lui Constantin Prezan se încheie cu frumoasele cuvinte rostite de acesta în momentul primirii gradului de mareșal: *înălțarea mea la demnitatea de mareșal este o măsură ce o răsfâng asupra tuturor camarazilor mei de luptă, ea reprezentând pentru mine decât o infimă parte.*

Al doilea mareșal cu un segment expozițional bine reprezentat este Ion Antonscu, ce a rămas în memoria vasluienilor, ca ctitor de biserici. În cadrul acestui segment un spațiu important este dedicat generalului de divizie Ion Rășcanu, coleg de arme și colaborator al mareșalului Ion Antonescu. Prezența generalului Rășcanu și colaborarea sa cu mareșalul, pe perioada cât a fost primar al Vasluiului reprezintă ineditul expoziției. Primarul Rășcanu este prezent în expoziție prin următoarele obiecte personale: lanternă, ceas, cravașă, baston; fotografiile; documente de arhivă din

perioada când a fost primar al orașului Vaslui; legitimații; carnete de membru în diferite societăți ale vremii.

Generalul de divizie Ion Rășcanu, personalitate marcantă a vieții politice și militare a vremii, s-a născut la Cahul, în Basarabia și a urmat școala militară, parcurgând toate treptele ierarhiei militare, ajungând până la cea de general de divizie în 1922, când demisionază din armată și se dedică vieții publice și politice. După această dată se retrage la Vaslui, unde devine șeful organizației vasluiene a Partidului Poporului, înființat de Alexandru Averescu, al cărui admirator era. S-a remarcat ca bun strateg în bătălia de la Mărășești, iar după război a fost pentru o scurtă perioadă ministrul apărării naționale, deputat și senator de București și Vaslui, primar al Bucureștiului, ministru pentru Basarabia și Bucovina (1927), prefect al Vasluiului (1931), primar al orașului Vaslui (1938-1942). În calitate de primar, a realizat o serie de proiecte pentru a schimba înfățișarea orașului, transformându-l dintr-un oraș de dughene și ateliere meșteșugărești, într-unul modern. Astfel, au fost pavate străzile Ștefan cel Mare, Andrei Mureșanu, Vasile Alecsandri, Eternitatea, Ion Creangă; în 1940 a construit un nou cartier numit *Ștefan cel Mare*; a construit prima uzină electrică; a introdus iluminatul stradal; a realizat prima aducțiune cu apă potabilă (1939); a deschis primele cantine școlare; a înființat o școală de arte și meserii. Proiectul de modernizare a orașului a cuprins și sistematizarea grădinii publice *Copou*, prin trasarea de noi alei, amenajarea unui teren de sport, construirea unui chioșc pentru fanfara militară și a unei case de apă.

Generalul Ion Rășcanu a fost și președintele Cultului Eroilor, iar în această calitate s-a ocupat de construirea unui mausoleu pentru eroii vasluieni în 1934. Acesta este ridicat în cimitirul *Eternitatea* și este dedicat eroilor care au luptat în războiul de independență (1877-1878) și în primul război mondial, fiind cunoscut sub denumirea de *Peneș Curcanul*. În perioada când a ocupat fotoliul de ministru de război a hotărât înființarea Societății Mormintelor Eroilor, care se ocupa de îngrijirea mormintelor eroilor neamului.

În perioada cât a fost primar, generalul Rășcanu și mareșalul Ion Antonescu au ctitorit două biserici în orașul Vaslui: Sfânta Parascheva și Sfântul Neculai, construite în perioada 1937-1943. Aceste evenimente sunt prezente în cadrul expoziției prin fotografiile bisericilor și ale pisaniilor, unde se pot citi numele celor doi ctitori. Alături de acestea sunt expuse documente de arhivă care fac referiri la cele două biserici.

În calitate de președinte al Filialei Crucii Roșii a României, generalul Rășcanu a organizat în perioada 1935-1936, 35 de cantine comunale, 8 cantine pe lângă școli, a ajutat populația nevoiașă, a construit în Vaslui localul pentru Crucea Roșie. Generalul de divizie Ion Rășcanu a fost activ 52 de ani și se caracterizează ca un mare patriot, dar a rămas în istoria orașului Vaslui ca primul primar al modernizării localității, iar alături de mareșalul Ion Antonescu ca ctitor de biserici. Segmentul dedicat celor doi se încheie cu frumoasele cuvinte rostite de Ion Antonescu: *Personajele nu contează decât în măsura în care ceea ce reprezintă ele pentru noi și ce reprezintă activitatea lor pentru drepturi, dreptate, afirmând și înălțarea națiunii române.*

Segmentul următor al expoziției este cel dedicat mareșalilor și activității lor în medalistică, exponatele făcând parte din colecția particulară a colonelului Gheorghe

Vasilie din Bârlad. Colecția cuprinde ordine, medalii, decorații militare din perioada 1939-1945. Alături de acestea sunt expuse și medalii comemorative scoase cu ocazia sărbătoririi unor evenimente istorice importante, în rândul lor regăsindu-se medalii dedicate mareșalilor și generalilor participanți la diferite războaie (Generalul Eremia Grigorescu), precum și făuritorilor României Mari (Constantin Prezan și Alexandru Averescu).

Pentru ambientarea expoziției a fost expusă, alături de medalii și o foarte bogată colecție de vederi cu tematica adecvată evenimentului. Sunt vederi cu cazărmi militare, cercuri militare, școli de artilerie, licee militare, soldați artileriști, călărași, dorobanți, infanteriști, piloți, imagini din războaiele balcanice și mondiale, generalii Averescu și Prezan. Alături de aceste ilustrate amintesc și vederile din donația primarului Ion Rășcanu, ce reprezintă mausoleul *Peneș Curcanul*. La inaugurarea mausoleului alături de Ion Rășcanu a fost prezent și mareșalul Constantin Prezan.

Expoziția se încheie cu segmentul mareșalii în literatură contemporană de specialitate, căruia i-a fost dedicat o vitrină cu o parte din lucrările apărute în epoca contemporană:

- N. Moghior, Ion Dănilă, Vasile Popa, *Ferdinand I văzut de contemporanii săi*, București, Editura Militară, 2006;
- C. Kirișescu, *România în al doilea război mondial*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1995;
- *Marea conflagrație a secolului XX*, București, Editura Politică, 1974;
- Cezar Petrescu, *Cei trei regi*, Editura Abeona Ceit, 1993;
- Gheorghe Buzatu, *Dosare ale războiului mondial, 1939-1945*, Iași, Editura Junimea, 1979;
- Petre Otu, *Mareșalul Averescu, militarul, omul politic, legenda*, București, Editura Militară, 2009;
- Ion Dănilă, Horia Vl. Șerbănescu, Ioan I. Scafes, *Armata română 1941-1945*, București, Editura RAI, 1999;
- Carol al II-lea, *Între datorie și pasiune (însemnări zilnice)*, Editura Curtea Veche, 2001;
- *Relații internaționale în acte și documente (1938-1945)*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976;
- *Procesul Mareșalului Antonescu – documente*, Editura SAECULUM, 1995;
- Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, Editura Humanitas, 2004;
- *Români: originea, trecutul, sacrificiile și drepturile lor. De mareșalul Ion Antonescu. Studiul este dedicat tuturor acelor foarte mulți care nu ne cunosc.*

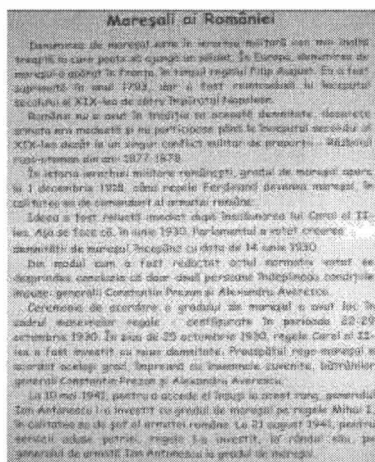
Odată cu dispariția mareșalilor dispar acele mari personalități pe care românii le-au strâns ca într-un mănunchi simbolic, cel al făuririi unirii, eliberarea țării de sub ocupația străină și aceste personalități fac parte din patrimoniul României și le aducem recunoștința noastră prin frumoasele versuri scrise de generalul Mihai Săulescu:

*Istoria se scrie, tăcut și fără știre,
Cu morții fără nume, cu căpitani lor.*

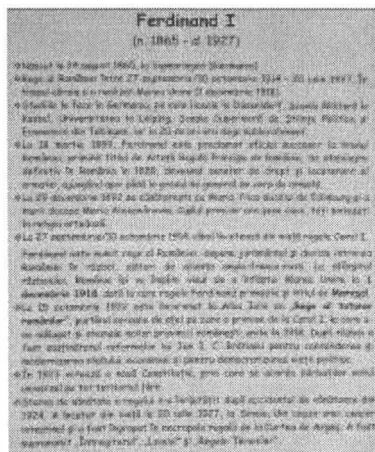
*În fiecare luptă e-un gând de nemurire
Și-n tot prezentul nostru, durerea tuturor.*

Tot în cadrul proiectului *Onor la Mareșal* s-a înscris și colocviul științific *Oameni de seamă ai Vasluiului*. Colocviul a fost organizat de Muzeul Județean Ștefan cel Mare Vaslui, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Vaslui. Invitații au prezentat pe scurt activitatea mai multor personalități locale, între care și G. Mironescu, Ion Rășcanu, Elena Cuza, Th. Rosetti, Valentin Silvestru. Informațiile au fost oferite celor prezenți de muzeogarfii Maria Martinescu, Oana Rusu, Mihai Șelaru și profesorul de istorie Nicolae Ionescu. Manifestarea organizată s-a bucurat de aprecierea celor prezenți, marile personalități vasluiene, ce au intrat în patrimoniul țării prin activitatea și realizările lor, reprezentând pentru noi și pentru țară veșnicia neamului.

Imagini din expoziție

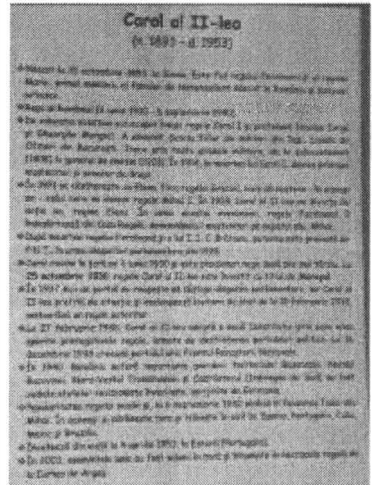

Regele Ferdinand

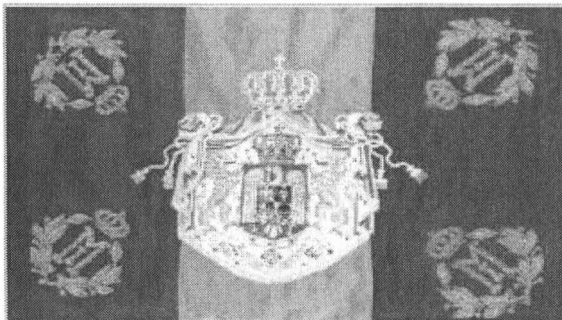
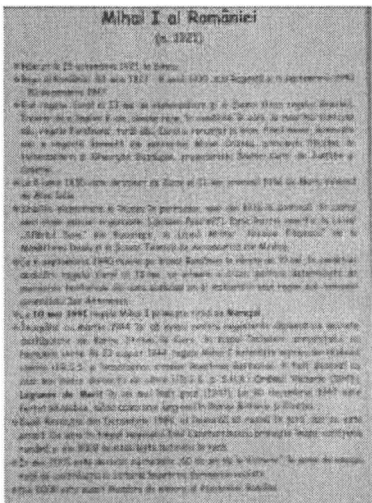

Regele Carol al II-lea

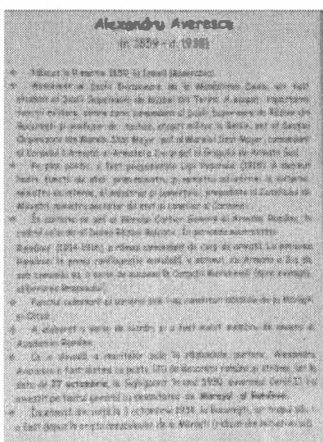
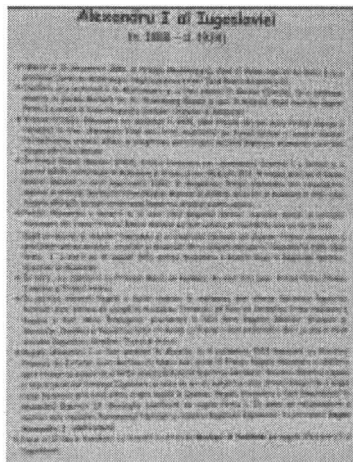
Regele Mihai

Steagul României cu cifru

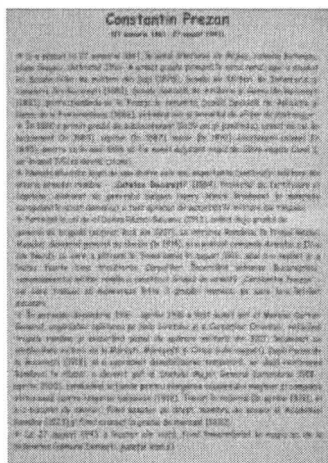
Alexandru I al Iugoslaviei

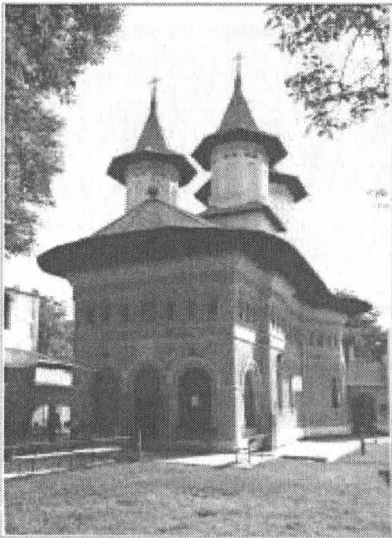

Mareșalul Alexandru Averescu

Mareșalul Constantin Prezan

CU VOIA LUI DUMNEZEU SA INCEPUT ZIDIREA ACESTUI SFINT LOCAȘ DE INCHINARE CU HRAMUL ȘI ERARH NECULAI ȘI SF MARE MUCENIC DIMITRIE, IN ANUL MINTUIREI DE A HRISTOS 1937 NOEMBRIE 28 ȘI SA SFINTIT LA 16 SEPTEMBRIE 1943 IN ZILELE M.S. REGELUI MIHAIL CU AJUTORUL CONDUCĂTORULUI STATULUI MAREȘAL IOAN ANTONESCU, DOMNULUI GENERAL IOAN RĂȘCANU A ENORIASILOR ȘI A ALTOR CRISTINI DIN ORAȘUL VASLUI ȘI ALTE LOCALITĂȚI. EPISCOP AL HUȘILOR FIIND PREA SFINTITUL GRIGORIE LEU PREFECT AL JUDEȚULUI C. RĂȘCANU PRIMAR AL ORAȘULUI PROFESOR C. CAPRA IAR PREȘEDINTE AL COMITETULUI DE CONSTRUCȚIE

DR. RĂȘCANU SECRETAR ȘI SOSTENITOR	PAROH PREDOT DUMITRU LAPTESCU	CAPIE AL. TRAIAN
VIONTA CASIER	COMITETUL	TH. ROTARU
ELIS. ROBEL	CORNELIU MEZA	I. BROATEC
N. ADAFIȚI	I. BROATEC	COL. V. POPOVICI
ADAM TÂRNĂVEANU	COL. V. POPOVICI	OH. STOLERU
ALX. ONCEANU	OH. STOLERU	V. CORNEA
ST. GUSBĂ	V. CORNEA	LOC. D. POPA
ILIE HUHULEA ȘI N. VASILEU	ST. GUSBĂ	IMATRAH, GHORONLA
INCL. TER. ȘI AL. TER. CANT. ÎNTR-UNULUI	STEREA COJAN, IULIANU	EDUARD LARGHETU ȘI AL. ȘARLA

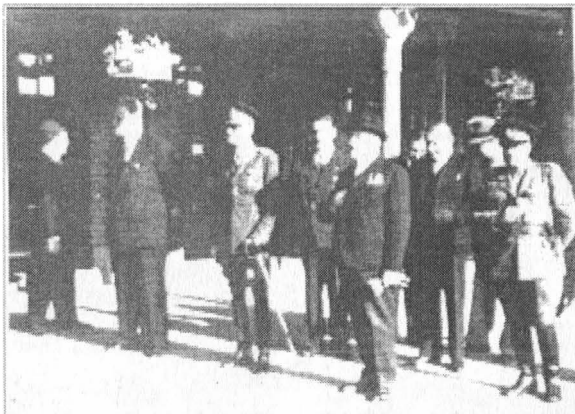
Biserica Sfântul Neculai și pisania

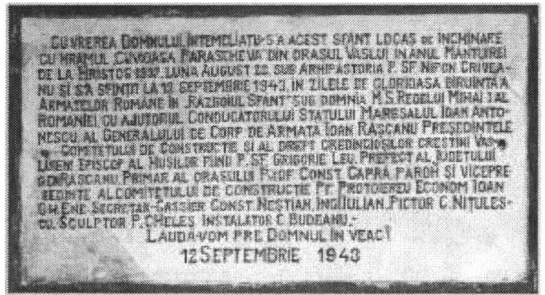
Ion Rășcanu și C-tin Capră la sfințirea bisericii Sfântul Neculai

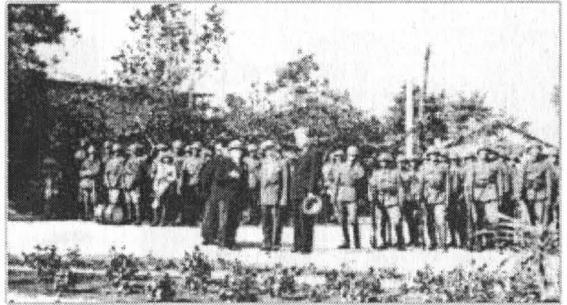
Maria Antonescu și Ion Rășcanu la sfințirea bisericii Sfântul Neculai

Oficialitățile așteptând la gară sosirea Mariei Antonescu

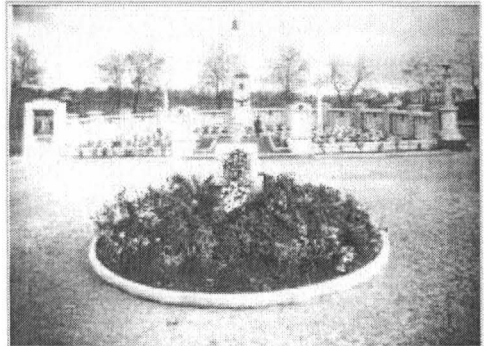

Biserica Cuvioasa Parascheva și pisania

Georgeta Capră, Ion Rășcanu și C-tin Capră (prefect) la sfințirea bisericii Cuvioasa Parascheva

Garnizoana orașului Vaslui la sfințirea bisericii Cuvioasa Parascheva

Mausoleul Penes Curcanul din Cimitirul Eternitatea

